

ولی دم و استیفای قصاص نفس

تهیه و تألیف: سلیم ملازهی

سرشناسه	: ملازمی، سلیم، ۱۳۶۷ -
عنوان قراردادی	: ولی دم و استیفای قصاص نفس
عنوان و نام پدیدآور	: ولی دم و استیفای قصاص نفس / تهیه و تألیف سلیم ملازمی.
مشخصات نشر	: تهران : چکامه مهر، ۱۴۰۱
مشخصات ظاهری	: ۱۴۷ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۵۹۱۸-۱۲-۲
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۱۴۱ - ۱۴۷؛ همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع	: قصاص (فقه)
	Lex talionis (Islamic law)
رده‌بندی کنگره	: PB۱۹۵/۷
رده‌بندی دیویی	: ۲۹۷/۳۷۵
شماره کتاب‌شناسی ملی	: ۸۸۶۴۶۰۳

ولی دم و استیفای قصاص نفس

نویسنده: سلیم ملازمی

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۵۹۱۸-۱۲-۲

ناشر: انتشارات چکامه مهر

شمارگان: ۱۰۰ جلد

نوبت چاپ: اول، ۱۴۰۱

قیمت: ۸۰۰۰۰ تومان

www.ketab.ir

مقدمه

در شرایع آسمانی به ویژه اسلام، آدمیان مورد تکریم قرار گرفته‌اند. یکی از مظاهر بارز این کرامت، حق حیات آنهاست که سلب آن به مثابه سلب آن از تمامی انسان‌ها تلقی شده است. شریعت اسلامی، برای پاسداری از حق حیات انسان‌ها و جلوگیری از قتل و خونریزی بیشتر حق قصاص را تحت شرایطی برای اولیای دم تشریع نموده است. و فلسفه تشریع قصاص تشفی خاطر اولیای دم است. بنابر دیدگاه مذاهب حنفی، امامیه، قانون مجازات و نظر مشهور مالکی و شافعی، قصاص واجب عینی است و دیه فقط با تراضی طرفین صورت می‌گیرد ولی براساس دیدگاه غیر مشهور شافعی و مشهور حنبلی اولیای دم مخیر هستند قاتل را قصاص کنند یا از او دیه بگیرند. بنابر دیدگاه مذاهب حنفی، شافعی، حنبلی، هر کس مال را ارث می‌برد حق استیفای قصاص را دارد ولی از دیدگاه مالکیه فقط عصبه مذکر، و از نظر فقه امامیه و قانون مجازات همه‌ی ورثه بجز زوج و زوجه حق قصاص دارند. وقتی مستحق قصاص ولی دم واحد و عاقل و بالغ باشد تنها اوست که حق قصاص دارد و اگر ولی دم واحد و صغیر و مجنون باشد در این حالت از منظر فقه شافعی، مالکی، حنبلی، امامیه و نظر شاگردان امام ابوحنیفه (امام محمد و امام ابویوسف) تا بلوغ صغیر و افاقه مجنون صبر می‌کنند ولی در فقه حنفی و مالکی پدر یا وصی یا حاکم می‌توانند استیفای قصاص کنند و از منظر قانون مجازات پدر یا وصی صغیر براساس مصلحت کودک عمل کند. و اگر ولی دم متعدد و ولی دمی غایب باشد از منظر همه‌ی مذاهب اسلامی و قانون مجازات منتظر حضور او می‌مانند. اگر اولیای دم هم متعدد باشند و در میان آن‌ها صغیر و مجنون و غایب باشد حکم آن مثل مسأله قبلی می‌باشد. و در مورد ولی دم واحد و مفقود و یا ولی دم متعدد و در میان آن‌ها ولی دمی مفقود باشد نگارنده در فقه مذاهب اسلامی و قانون مجازات به چیزی دست

نیافت ولی بخاطر وجود شبهه در قصاص نگارنده حکم مفقود را به حکم غایب تسری داده‌اند و گفته‌اند تا حضور مفقود قاتل در زندان حبس می‌شود. اولیای دم طبق نظر همه‌ی مذاهب اسلامی برای اجرای قصاص به دیگری اذن بدهند ولی در قانون مجازات اسلامی ماده مستقلی در این زمینه بیان نشده بود. در صورتی که قاتل زن بارداری باشد از منظر همه‌ی مذاهب اسلامی و قانون مجازات منتظر وضع حمل زن می‌مانند. در صورتی که قاتل مرد و مقتول زن باشد، طبق نظر همه‌ی مذاهب اهل سنت قاتل بدون پرداخت فاضل دیه قصاص می‌شود ولی طبق نظر فقه امامیه و قانون مجازات اولیای مقتول قبل از استیفای قصاص باید فاضل دیه را به اولیای قاتل بدهند. و در صورت تعدد قاتلان همه‌ی مذاهب اهل سنت قاتل به قصاص همه‌ی قاتلان هستند، بدون اینکه فاضل دیه‌ای پرداخت شود ولی طبق نظر فقه امامیه و قانون مجازات باید قبل از قصاص فاضل دیه توسط اولیای دم پرداخت گردد. در این میان با بروز عواملی چون از بین رفتن محل قصاص، عفو قاتل، صلح با قاتل، اثر بردن قصاص موجب سقوط یا اسقاط قصاص می‌شود.

فهرست مطالب

۱۱	بخش اول
۱۱	مفاهیم و کلیات
۱۲	فصل اول: مفاهیم و اصطلاحات
۱۲	گفتار اول: جنایت در لغت و اصطلاح
۱۳	گفتار دوم: قتل در لغت و اصطلاح
۱۳	گفتار سوم: انواع قتل از دیدگاه مذاهب اسلامی و حقوق ایران
۱۶	گفتار چهارم: ارکان قتل عمد از دیدگاه مذاهب اسلامی
۲۰	گفتار پنجم: قصاص در لغت و اصطلاح
۲۱	گفتار ششم: مفهوم ولی دم در لغت و اصطلاح
۲۲	گفتار ششم: استیفا در لغت و اصطلاح
۲۵	فصل دوم: فلسفه تقنینی قصاص
۲۵	گفتار اول: محترم بودن جان انسان و حکمت قصاص
۳۱	گفتار دوم: کشتن قاتل از روی ظلم
۳۳	فصل سوم: بررسی حق یا حکم بودن قصاص نفس
۳۳	گفتار اول: حق و آثار آن
۳۴	گفتار دوم: حکم و آثار آن
۳۷	فصل چهارم: شرایط استیفای قصاص نفس
۳۷	گفتار اول: تساوی در حریت و بردگی

۴۰	گفتار دوم: برابری در دین
۴۳	گفتار سوم: انتفای رابطه فرزندی و پدری
۵۰	گفتار چهارم: عاقل بودن قاتل
۵۱	گفتار پنجم: بلوغ قاتل
۵۱	گفتار ششم: هوشیاری (مست نبودن قاتل)
۵۴	گفتار هفتم: اراده قتل
۵۷	گفتار هشتم: نبودن عصمت

بخش دوم

۵۹	نقش اولیای دم در استیفای قصاص نفس
۶۰	فصل اول: کیفیت وجوب قصاص
۶۰	گفتار اول: دیدگاه مذاهب اهل سنت
۶۴	گفتار دوم: دیدگاه مذهب امامیه
۷۳	فصل دوم: حق استیفای قصاص در فقه و حقوق
۷۳	گفتار اول: حق استیفای قصاص در مذهب حنفی
۷۶	گفتار دوم: حق استیفای قصاص در مذهب مالکی
۷۷	گفتار سوم: حق استیفای قصاص در مذهب شافعی
۷۸	گفتار چهارم: حق استیفای قصاص در مذهب حنبلی
۷۸	گفتار پنجم: حق استیفای قصاص در مذهب امامیه
۸۳	گفتار ششم: حق استیفای قصاص در حقوق (قانون مجازات)

فصل سوم: ولایت بر اجرای قصاص

۸۷	گفتار اول: ولی دم واحد
۹۲	گفتار دوم: ولی دم متعدد
۹۹	گفتار سوم: توکیل در اجرای قصاص توسط اولیای دم
۱۰۱	گفتار چهارم: اختیارات اولیای دم در قصاص حامل «حبلی»
۱۰۹	گفتار پنجم: اختیارات اولیای دم در صورت تفاوت جنسیت قاتل و مقتول